

*Ann-Sofie Bergman, Ulrika Järkestig Berggren
& Kerstin Arnesson*

”Andra ögon idag?”

– Socialtjänstens hantering av barnavårdsutredningar om våld utsatthet

“Other eyes today?” Social services’ handling of child protection investigations in cases of violence

Social work involving child protection investigations is extensive within social services. The largest proportion of investigations are initiated due to reports of concern. Between the years 2010 and 2021, national statistics indicates that reports of concern increased by 200 percent. This article analyses the social services’ handling of child protection investigations initiated due to concerns about violence. The article is part of a larger study of privatisation in child protection investigations in six municipalities, with comparisons between investigations carried out by municipally employed social workers and private consultants. A high proportion of the investigations examined were initiated due to concerns about violence. The article analyses child protection investigations regarding 70 children, where the reports of concern contain information about violence, either concern about violence against the child or concern that the child experienced violence in close relationships. The article is based on qualitative and quantitative content analyses of the investigations and interviews with professionals. The results show that violence could tend to disappear in the documentation during the investigation process. The investigator could reformulate the questions that guided the investigation and reformulate the statements about violence from one person (father) towards another person (mother) into parental “conflicts”. Instead of a focus on violence, the focus of the investigation could be directed towards the parents’ own problems or the child’s behaviour. One explanation could be that, according to the reports of concern, children who were exposed to violence did not always have the opportunity to express themselves in safe and secure ways during the investigation process. The study shows differences between investigations carried out by private consultants and employed social workers in terms of children’s participation and the extent to which investigations led to any intervention.

Keywords: child protection; violence, social services, reports of concern, privatisation

Ann-Sofie Bergman är docent vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
Ulrika Järkestig Berggren är docent vid Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.
Kerstin Arnesson är docent vid Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.

Kontakt: ann-sofie.bergman@socarb.su.se

<https://doi.org/10.3384/SVT.2023.30.3.4580>
Socialvetenskaplig tidskrift, vol 30, nr 3 (2023), s. 739–758.
© 2023 Författarna, Licens: CC-BY 4.0.

Inledning

Vid misstanke om att ett barn far illa har professionella i vissa verksamheter skyldighet att göra anmälan till socialtjänsten. Antalet orosanmälningar om barn har ökat mycket under senare tid. Enligt Socialstyrelsens kartläggning bedömdes antalet anmälningar vara cirka 140 000 år 2010, vilka gällde cirka 60 000 barn (Socialstyrelsen, 2012). År 2021 var antalet orosanmälningar cirka 422 000, vilka berörde ungefär 216 000 barn (Socialstyrelsen, 2022). Siffrorna visar en ökning med 200 procent mellan åren 2010 och 2021. Ungefär var femte orosanmälan handlar om våld i nära relation (Socialstyrelsen, 2022).

När socialtjänsten tar emot en orosanmälan som berör barn där det finns uppgifter om våld ska en bedömning göras av behovet av stöd och skydd. Socialtjänsten utgör i den situationen det yttersta skydds nätet för barnet (Socialtjänstlagen (SoL) 2 kap. 1 §, SFS 2001:453). Den här artikeln bygger vidare på en studie av privatiseringen inom den sociala barnvården med jämförelser mellan barnavårdsutredningar genomförda av kommunalt anställda socialsekreterare och privata konsulter i sex kommuner (Bergman m.fl., 2022). Studien visade att oro för att barn utsattes för våld eller upplevde våld i nära relation var vanliga skäl till orosanmälan. Det visade sig att privata konsulter hade genomfört en högre andel utredningar där det förekom uppgifter om våld (56 procent). I den här artikeln analyseras socialtjänstens hantering av barnavårdsutredningar som inletts efter anmälningar om barns våldsutsatthet. Följande frågeställningar är i fokus: I) Hur responderar socialtjänstens utredare på uppgifter om barns våldsutsatthet och vilka åtgärder leder utredningar till för att förhindra fortsatt våldsutsatthet och förbättra barns situation? II) Hur och under vilka former kommer barnen till tals under utredningsprocessen och vilka hinder framträder när de inte kommer till tals? III) Hur skiljer sig hanteringen beroende på om utredningar genomförts av kommunalt anställda socialsekreterare eller privata konsulter?

Vi menar att det är angeläget att undersöka hanteringen av barnavårdsutredningar i ärenden där det framkommit oro för barns våldsutsatthet. Vad som händer under utredningsprocessen och vilken betydelse det får för barnen finns det inte mycket kunskap om. En orosanmälan och barnavårdsutredning kan ses som en möjlighet till en vändpunkt i ett barns liv där samhället kan träda in och förändra barnets livssituation samt förhindra fortsatt våldsutsatthet. Hanteringen under utredningsprocessen är avgörande för utgången. Hur olika aktörer i barns och ungas omgivning responderar på uppgifter om våld påverkar de förutsättningar barnen har till stöd och skydd (jfr Hydén m.fl., 2020; Sandberg, 2016; Linell, 2017; Korkmaz & Överlien, 2020). För de yngsta barnen är socialtjänstens hantering under utredningsprocessen helt avgörande eftersom de är särskilt beroende av vuxnas omsorg och skydd.

I artikeln undersöks socialtjänstens praktik, hur orosanmälningar och barnavårds-

utredningar hanteras i lokal kontext. Med praktik avses här inte en instans utan det som görs, det vill säga tillvägagångssätt, bedömning och beslut (jfr Beronius, 1991). Den praktik som analyseras är såväl språkliga uttryck som vilka åtgärder som beskrivs i socialtjänstens dokumentation. Barnavårdsutredningar ska följa en process för att rättssäkerheten för de berörda ska garanteras. De ska innehålla det underlag (substans) som behövs för att ett beslut ska kunna fattas samt relateras till intentionerna i gällande lagstiftning (Lundquist, 2001). Arbetet med barnavårdsutredningar styrs av lagstiftningen, men det är de handläggare som har direktkontakt med barnen som omsätter policy till praktik (Lipsky, 1977). I den processen har utredarna ett diskretionärt utrymme (Grimen & Molander, 2008). Det finns dels utrymme för tolkning av vad som är ett fullgott underlag i en barnavårdsutredning, det vill säga vad utredarna anser sig behöva veta för att kunna fatta ett välgrundat beslut. Det finns även utrymme för tolkning i utredarnas bedömning och konklusion, till exempel kan definierade problem omformuleras (Johansson, 2007). Artikeln fokuserar på detta utrymme som utredarna har och den osäkerhet och oförutsägbarhet det kan medföra för de barn som är i en beroendeposition i relation till dem som har makt att bedöma och fatta avgörande beslut om deras liv. De barn som kommer i kontakt med den sociala barnavårdens utredningspraktik befinner sig ofta i utsatta situationer. De är beroende av att deras behov utreds på ett professionellt och rättssäkert sätt. Deras valsituation är många gånger mycket begränsad. Berörda barn och vårdnadshavare kan ha olika intressen under en utredning. Medan den kan upplevas som intrång och kontroll av en part kan den samtidigt upplevas som stöd eller skydd av en annan (jfr Gordon, 2002).

Barns utsatthet för våld

Barn kan utsättas för våld direkt eller indirekt. Dels kan våldet riktas direkt mot barnet, dels kan barnet uppleva våld mellan andra personer i sin närhet. När en förälder är utsatt för våld i nära relation är det stor risk att även barnet är utsatt för våld (Ravi & Casolaro, 2018; Eriksson m.fl., 2020). När barn ser och hör våld är de inte "utanförstående betraktare", utan kan beskrivas som "delaktiga vittnen" i en situation de tvingas förhålla sig till (Hydén, 1995; Eriksson m.fl., 2020).

En svensk enkätundersökning från år 2022 avseende elever i årskurs nio visade att 19,7 procent svarade att de någon gång hade blivit utsatta för fysiskt våld av en vuxen person. 15 procent svarade att de hade blivit utsatta för psykiskt våld av en vuxen, 10 procent att de hade upplevt våld mellan vuxna i familjen, det vill säga att en förälder utövade våld mot den andra föräldern. 11,9 procent svarade att de hade blivit försummade, 9,2 procent att de hade blivit fysiskt försummade och 6,1 procent emotionellt försummade. 13,3 procent svarade att de hade utsatts för sexuella övergrepp av en vuxen person (Jernbro m.fl., 2023).

Utsatthet för våld drabbar barns hälsa och välbefinnande på en rad olika sätt. I det korta perspektivet kan det innebära akuta risker för fysiska skador och risk för dödsfall (Eriksson m.fl., 2020). I ett längre perspektiv är våld en stor stressfaktor som ökar risken för att barn och unga utvecklar beteendeproblem och emotionella problem. Att utsättas för våld innebär en traumatisk händelse, vilket även kan leda till ökad risk för psykisk ohälsa, posttraumatisk stress, ångest, depression, självmordstankar, självskadebeteende, beteendeproblem, skadad självkänsla, missbruk, ätstörning, skolproblem samt svårigheter att relatera till andra (Nilsson & Svedin, 2017).

Socialtjänstens utredningar vid orosanmälningar om barns våldsutsatthet

Det är socialnämndens ansvar att sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd de behöver (SoL 5 kap. 1 §). För att ta reda på behoven av skydd och stöd görs en barnavårdsutredning. En sådan kan aktualiseras genom en ansökan, anmälan eller på annat sätt (SoL 11 kap. 1 §). Arbetet med att utreda och bedöma barns livssituation och behov kan vara mycket komplext, bland annat på grund av att föräldrar och barn kan ha olika intressen. Termen barnavårdsutredning omfattar både utredningsprocessen och den skriftliga produkten som ska leda fram till bedömning och beslut.

I ett ärende som gäller ett våldsutsatt barn eller ett barn som har "bevittnat" våld ska socialtjänsten utreda barnets behov av stöd och hjälp. Det som ska utredas är barnets behov av stöd och hjälp akut, våldets karaktär och omfattning, hur barnets nätverk ser ut, hur våldet har påverkat barnet och dess relation till föräldrarna, barnets egen uppfattning om våldet, vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet samt barnets behov av stöd och hjälp, både på kort och på lång sikt (HSLF-FS 2022:39, 5 kap. 1 §). Under det senaste decenniet har barns rätt som brottsoffer stärkts i lagstiftningen (SFS 2012:776). Socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp (SoL 5 kap. 11 §). Socialnämnden ska särskilt beakta barns behov av stöd när de har varit utsatta för brott och barns behov av stöd när de har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående. Sedan den 1 juli 2021 har barns rättigheter stärkts ytterligare eftersom en bestämmelse om barnfridsbrott har införts i brottsbalken (BrB 4 kap. 3 §, SFS 2022:1043), vilket innebär att det är straffbart att utsätta barn för att bevittna (se eller höra) vissa brottsliga gärningar i nära relationer.

Barns rättigheter framgår även av föräldrabalken (SFS 1949:381, 6 kap. 1 §) där det stadgas att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran, samt att barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Enligt barnkonventionen, som är lag i Sverige sedan 1 januari 2020 (SFS 2018:1197), ska barn skyddas mot alla former

av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp (artikel 19).

Forskning om barnavårdsutredningar

Internationell forskning visar att från 51 till 68 procent av inkomna orosanmälningar leder till utredning (Damman m.fl., 2020). Enligt en svensk kartläggning leder 29 procent av orosanmälningarna till beslut att inleda utredning. Ibland kan flera anmälningar om ett och samma barn hanteras i utredningen. Totalt hanterades 55 procent av inkomna anmälningar i en barnavårdsutredning (Socialstyrelsen, 2022). Övriga sorteras ut vid förhandsbedömningar. De barn som berörs av barnavårdsutredningar i Sverige lever oftare än andra barn med ensamstående föräldrar, arbetslösa föräldrar, föräldrar med försörjningsstöd samt föräldrar med utländskt ursprung. De vanligaste skälen till att en utredning inleds är för yngre barn uppgifter om omsorgssvikt och för äldre barn det egna beteendet (Sundell m.fl., 2007; Kalin m.fl., 2022).

Tidigare svensk forskning om barnavårdsutredningar har uppmärksammat historisk utveckling (Lundström, 1993), socialtjänstens sorteringsarbete med att ta emot, utreda och åtgärda anmälningar och ansökningar om barn som riskerar att fara illa (Wiklund, 2006; Coccozza, 2007; Östberg, 2010), rättsliga förutsättningar vid utredningar om barns skydd och vård (Friis, 2003; Mattsson, 2002; Leviner, 2011), genusperspektiv i barnavårdsutredningar (Pettersson, 2006), barnperspektiv och barns rättigheter (Hultman, 2013; Heimer m.fl., 2017) samt socialsekreterares perspektiv på utredningar om tvångsvård av barn och unga (Ponnert, 2007). Sammantaget har forskningen visat större intresse för barnavårdsutredningar i samband med orosanmälningar och tvångsvård (Lundström, 1993; Hollander, 1985; Mattsson, 2002; Friis, 2003; Coccozza, 2007; Ponnert, 2007) än för utredningar i samband med föräldrars och barns egna biståndsansökningar. Tidigare forskning visar att det är vanligast att utredningar inleds efter orosanmälningar. Anmälningarna kommer oftast från skolpersonal, polis och professionella inom vården (Sundell m.fl., 2007; Coccozza, 2007; Socialstyrelsen, 2012; Socialstyrelsen, 2022; Åsbrink, 2019; Kalin m.fl., 2022). Internationell forskning visar att anmälningar från professionella i högre grad leder till utredning än anmälningar från föräldrar, vänner och släktingar (Damman m.fl., 2020).

I en kunskapsöversikt om barnavårdsutredningar (Sundell m.fl., 2007) diskuteras att kontextuella faktorer, såsom socialpolitiken, professionen, organisationen och arbetsledningen, har betydelse för hur barnavårdsutredningar genomförs. Behovet av mer forskning om sådana faktorer lyfts fram. Praktiken med att genomföra barnavårdsutredningar kan variera beroende på hur arbetet lokalt organiseras. För klienten innebär det att den kan utföras olika beroende på var klienten bor och vilken socialarbetare som genomför utredningen (se t.ex. Östberg m.fl., 2000; Mattsson,

2017). Det finns studier som har visat att socialarbetare kommer fram till olika beslut trots att de utgår från samma information. Personalens tillgång till arbetsledning och handledning har relevans (Sundell m.fl., 2007). Vidare kan tillgången till resurser och personal ha betydelse för hur behovsbedömning görs. Wiklund (2006) diskuterar att bristfälliga personalresurser kan medföra en benägenhet för organisationen att vara restriktiv i behovsbedömningar medan god tillgång till personalresurser kan vara förknippat med grundligare utredningar. Under senare tid har socialtjänsten i en del kommuner haft svårt att rekrytera personal för arbetet med barnavårdsutredningar, vilket delvis berott på ökad arbetsbelastning till följd av ökningen av antalet orosanmälningar och utredningar samt ökad personalomsättning. Samtidigt har kompetenskraven skärpts för socialarbetare som handlägger barnavårdsutredningar. Det har sammantaget lett till att privata konsulter har hyrts in för att genomföra utredningar (Järkestig Berggren m.fl., 2021; Arnesson m.fl., 2021). I intervjuer med chefer med erfarenhet av att anlita konsulter framkom varierande erfarenheter avseende barnavårdsutredningarnas kvalitet. Några chefer framhöll att konsulternas utredningar höll god kvalitet, men främst framträdde negativa erfarenheter av kvaliteten (Arnesson m.fl., 2021).

Mattsson (2017) har analyserat 30 barnavårdsutredningar i två kommuner, 15 i vardera kommunen, i ärenden som initierats på grund av oro för att barnet utsatts för eller bevittnat våld. Studien visar skillnader mellan kommunernas utredningar, där uppgifter om våld tenderade att få vaga beskrivningar i den ena kommunen, medan våldet var i tydligare fokus för utredningarna i den andra kommunen. Studien visar att det finns risk att uppgifter om våld inte uppmärksammas utan att andra problem och tolkningsramar kommer i förgrunden. En skillnad mellan kommunerna var att utredarna vid den enhet som hade våldet i fokus under utredningsprocessen hade genomgått specifik utbildning om våld i nära relation, vilket inte utredarna i den andra kommunen hade gjort.

En studie av Lundström och Sallnäs (2019) visar att våld är ett vanligt förekommande skäl till omedelbart omhändertagande av barn enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52). Det har skett en ökning av omedelbara omhändertaganden under senare tid, från cirka 1 000 placeringar per år till cirka 1 600 per år 2018. En genomgång av domar (n = 211) visar att det är vanligt att de skäl som framförs till behovet av omhändertagande är relaterade till våld, såsom "hög konfliktnivå i hemmet", fysiskt våld mot barn, barnet har "bevittnat våld", psykisk misshandel, hedersvåld/förtryck samt sexuella övergrepp. Andra skäl till omedelbart omhändertagande, som inte var relaterat till våld, var misskötsel av barn, föräldrars missbruk, föräldrars psykiska problem/funktionsnedsättning och föräldrars kriminalitet (Lundström & Sallnäs, 2019).

Metod och material

Det empiriska materialet i artikeln är insamlat inom ramen för forskningsprojektet *Barnavårdsutredning i privat regi – förekomst, organisering och betydelse för praktiken*, där syftet var att undersöka privatisering inom socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar som har initierats på grund av orosanmälningar (Järkestig Berggren m.fl., 2021; Arnesson m.fl., 2021; Bergman m.fl., 2022; Arnesson m.fl., 2023). 120 barnavårdsutredningar från sex kommuner/stadsdelar granskades, 20 från vardera kommunen/stadsdelen. Urval gjordes utifrån geografisk spridning och inkluderar såväl storstad, mellanstora städer som kommuner i glesbygd. Barnavårdsutredningarna genomfördes åren 2017 och 2018. Hälften av utredningarna genomfördes av privata konsulter och hälften av kommunalt anställda socialsekreterare. I forskningsprojektet gjordes även intervjuer med professionella i de utvalda kommunerna, chefer (n = 7) socialsekreterare (n = 6) och privata konsulter (n = 11) om arbetet med barnavårdsutredningar. Studien innehåller känsligt material och har därför genomgått forskningsetisk prövning (Dnr 2018/104–31).

Under arbetet med studien framkom att ett vanligt skäl till orosanmälan var oro för att barn utsattes för våld eller levde i en situation där någon närstående utsattes för våld i nära relation. I 70 av 120 analyserade utredningar innehöll orosanmälningarna uppgifter om våld, vilket innebär 58 procent av genomförda barnavårdsutredningar inledda efter orosanmälan. Detta resultat ledde oss vidare till att närmare analysera hanteringen av barnavårdsutredningar i våldsärenden. Eftersom hälften av de utredningar som samlades in hade genomförts av privata konsulter, är andelen våldsärenden troligen högre än i populationen generellt, eftersom det i studien framkom att barnavårdsutredningar initierade efter orosanmälningar om våld hanterades i högre grad av privata konsulter (56 procent) än av kommunalt anställda socialsekreterare (44 procent).

Det analyserade materialet består av barnavårdsutredningar och intervjuer med professionella. Utredningarna omfattar 70 barn där det i orosanmälningarna fanns uppgifter om utsatthet för våld. I 61 av 120 orosanmälningar var våld den huvudsakliga orsaken till anmälan. I ytterligare nio orosanmälningar fanns uppgifter om våld i anmälan även om den huvudsakliga anmälningsorsaken var en annan, exempelvis föräldrars missbruksproblem. Artikeln bygger på kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys av barnavårdsutredningarna. Den kvalitativa analysen har fokus på utredningars process och substans, barns delaktighet samt jämförelser mellan privata konsulter och anställda socialsekreterare. Kvantitativ analys bidrar med kontextuella beskrivningar av orosanmälningar och barnavårdsutredningar. Vid kvantitativ analys av data användes SPSS version 26. Intervjuerna med de professionella bidrar till förståelsen av utredningspraktiken.

Resultat

Kontextuella beskrivningar

Följande avsnitt innehåller kontextuella beskrivningar av orosanmälningar och barnavårdsutredningar med uppgifter om våld, vilka *former av våld* som togs upp i anmälan, *vem* våldet hade riktats mot (barnet och/eller närstående), *vem* som enligt orosanmälan utövade våld samt *vem* som gjorde orosanmälan till socialtjänsten. De ärenden där utredning inleddes efter en orosanmälan som innehöll uppgifter om våld rörde många yngre barn, 43 procent var i åldern 0–6 år, 30 procent var i åldern 7–12 år, medan 27 procent var i åldern 13–17 år. Anmälningarna rörde i något högre grad flickor (56 procent) än pojkar (44 procent). Den vanligaste formen av våldsutsatthet var att barnet hade upplevt/bevittnat våld mot sin mamma (n = 30), därefter att barnet hade utsatts för våld (n = 29), upplevt/bevittnat våld mot syskon (n = 13), upplevt/bevittnat förälders våld mot annan person (n = 3) samt upplevt/bevittnat våld mot sin pappa (n = 1). I sex fall innehöll anmälningarna uppgifter om våld mot både barnet och mamman, se tabell 1. Barns utsatthet genom att bevittna våld mot syskon är något som sällan uppmärksammas. I den här studien hade nästan en femtedel av barnen, enligt anmälan, upplevt våld mot syskon.

Tabell 1. Våldsutsatthet enligt orosanmälningar som lett till utredning (n = 70).

Våldsutsatthet	Pojkar (n = 31)	Flickor (n = 39)	Totalt (n = 70)
Våld mot barnet	14	15	29
Våld mot barnets syskon	5	8	13
Våld mot barnets mamma	12	18	30
Våld mot barnets pappa	1	-	1
Bevittnat förälders våld mot annan person*	2	1	3
Totalt**	34	42	76

* Våld mot annan person (pappas tidigare partner, barnets farmor, ej uppgiven person).

** Ett och samma barn kan ha upplevt flera former av våld, därför är siffrorna i tabellen högre än antalet barn.

En vanlig kategorisering av våldsupplevelser är fysiskt våld, psykiskt våld, bevittnat våld samt andra former av våld, såsom sexuellt, materiellt, ekonomiskt, latent våld och motvåld (Mattsson, 2017). I studien finns uppgifter i materialet som kan relateras till fysiskt, psykiskt och sexuellt våld mot barn. Analysen visar att av de barn som

enligt orosanmälningarna hade utsatts för våld riktat mot barnet (n = 29) handlade det i 24 av 29 fall om *fysiskt våld*. I tio fall handlade anmälan om *psykiskt våld*, medan anmälan i tre fall handlade om oro för att flickor hade utsatts för *sexuella övergrepp*, se tabell 2.

Tabell 2. Uppgifter om våld riktat mot barn, typ av våld (n = 29).

Typ av våld	Pojkar (n = 14)	Flickor (n = 15)	Totalt (n = 29)
Fysiskt våld, inkl. att barnet utsatts för allvarlig fara	12	12	24
Psykiskt våld, inkl. hot om våld, försummelse och kontroll	5	5	10
Sexuella övergrepp	-	3	3
Totalt*	17	20	37

* Ett och samma barn kan ha upplevt flera former av våld, därför är siffrorna i tabellen högre än antalet barn.

Det var vanligast att den person som enligt orosanmälan var våldsutövaren var barnets pappa (n = 38), därefter styvpappa/bonuspappa (n = 15), mamma (n = 8), båda föräldrarna (n = 7), släkting (n = 4), syskon (n = 3) samt styvmamma/bonusmamma (n = 1). Det var vanligast att våldsutövaren, enligt orosanmälningarna, var en man (n = 60). Den största andelen orosanmälningar om våld, som ledde till utredning, kom från skolpersonal (27 procent). Därefter var de vanligaste anmälarna polisen (23 procent), hälso- och sjukvården (20 procent), privatpersoner (14 procent) samt socialtjänsten (11 procent). I fyra procent av fallen var anmälaren anonym. Skillnader som framkommer när det gäller anmälare i våldsärenden i jämförelse med andra ärenden är att det var vanligare att orosanmälan kom från polisen i ärenden med uppgifter om våld, medan det var vanligare att den kom från hälso- och sjukvården i övriga ärenden.

Ökning av orosanmälningar och barnavårdsutredningar om våld

Antalet orosanmälningar har ökat nationellt under senare tid (Socialstyrelsen, 2022). Även i de kommuner där studien genomförts har antalet orosanmälningar och barnavårdsutredningar ökat över tid. En av de intervjuade cheferna relaterar ökningen till bestämmelser om skyldighet att utreda ärenden där det finns uppgifter om att barn har upplevt våld i nära relation:

Sedan våldsbestämmelsen kom så har [barnavårdsutredningarna] ökat. Det fluktuerar lite över tid. Vid 2011–2012 var det nog 30 procent som gick till utredning. Vi låg ganska lågt och sedan ökade det lite efter hand. Nu är vi uppe i cirka 50 procent. Det är svårt att säga exakt, det går lite fram och tillbaka. Men sedan våldsbestämmelsen kom så har det ökat. Vi har blivit tvingade att öppna utredningar för att undersöka noggrannare än en förhandsbedömning. (Socialchef 1)

Enligt denna chef har socialtjänsten blivit "tvingade" att öppna utredning när det inkommer uppgifter om våld. Hänvisningen till "våldsbestämmelsen" avser Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4), vilka har ersatts av nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39). Citatet kan tolkas som att det även tidigare har funnits en stor andel orosanmälningar om våld, men att socialtjänsten inte alltid har inlett utredning utan nöjt sig med att göra en förhandsbedömning. Att en stor del av de orosanmälningar som kommer in till socialtjänsten handlar om våld bekräftas i intervjuer med professionella:

I [X kommun] som jag jobbar i, där handlar väldigt mycket av anmälningarna ofta om våld. Våld i nära relation antingen mellan föräldrar eller att barn är utsatta [...] det är mycket våld i familjer. (Avdelningschef 1)

Alltså när jag jobbade både som anställd och som konsult så jobbade jag i väldigt utsatta områden, det var [Y kommun] och sen var det [Z kommun] och dom ärendena var oftast [...] det var våld i nära relation mycket bland mina ärenden. (Konsult 1)

Att våld har blivit en vanlig anledning till att barn utreds av socialtjänsten behöver inte bero på att våldet mot barn har ökat utan kan, som en chef uttrycker, handla om förändrat fokus inom socialtjänstens barn och unga-enheter:

Våldsfrågan är ofta med och jag tror att det även beror på att vi har ett annat sätt att se på det. Vi har flyttat fokus för att förstå problematiken med våld och vi förstår det idag på ett helt annat sätt. Vi förstår hur det påverkar barns utveckling. Det kunde vi inte tidigare för tio år sedan. Vi har andra ögon idag. Vi kunde ha mött samma familj för tio år sedan men då hade vi ett helt annat fokus. Orsakskodningen såg ut på ett annat sätt. Jag tror att det är en förskjutning från vår sida när det gäller att se på social problematik. Det är positivt. (Avdelningschef 2)

Denna chef menar att det har skett en förändring till att socialtjänstens personal fått en ökad förståelse för våldsproblematiken jämfört med tidigare.

Hur hanteras uppgifter om våld under utredningsprocessen?

I många barnavårdsutredningar framkommer att oron för barns utsatthet för våld hanteras på ett regelrätt sätt och att handläggaren gör en bedömning av barnets behov av skydd och stöd. I de frågeställningar som formuleras för att leda barnavårdsutredningen förekommer ordet *våld*, exempelvis: "Har [barnet] behov av skydd från våld?" Alternativt har utredaren använt ordet *skydd* och ställt frågan: "Är barnet i behov av skydd från socialtjänsten?" Formuleringen visar en medvetenhet om vikten av fokus på huruvida barnet är utsatt för våld och har behov av skydd.

I andra utredningar har uppmärksamheten på våld och barns behov av skydd en tendens att falla bort i dokumentationen under utredningsprocessen. I 24 av 70 utredningar, det vill säga en tredjedel, saknas sådana frågeställningar trots att orosanmälan innehöll uppgifter om våld, vilket kan leda till att barnavårdsutredningarna får ett annat fokus. Att frågeställningar om våld saknas förekommer i såväl utredningar genomförda av privata konsulter som av anställda socialsekreterare samt barnavårdsutredningar genomförda i olika kommuner. I följande exempel framkommer i orosanmälan oro för att en 15-årig flicka varit utsatt för våld: "Det förekommer handgripligheter mellan henne och hennes pappa. De slår varandra" (U16). I barnavårdsutredningen finns dock inte våld med som en frågeställning utan fokus riktas mot barnets mående, psykosociala situation och eventuella behov av stödinsatser: "Hur mår X? Hur ser X psykosociala situation ut? Är X och/eller familjen i behov av socialtjänstens stödinsatser?" (U16).

I fem barnavårdsutredningar, hanterade av såväl privata konsulter som anställda socialsekreterare, omformuleras orosanmälningar om våld till frågeställningar om "konflikter", "bråk" eller "meningsskiljaktigheter" mellan föräldrarna. Ett exempel gäller en anmälan från en privatperson om att det femåriga barnets pappa utsätter barnets mamma för våld. I detta fall fanns även tidigare inkomna anmälningar med uppgifter om våld. I de frågeställningar som ska leda barnavårdsutredningen saknas dock ordet våld, i stället används ordet *konflikter*. "Hur påverkas flickan av de återkommande konflikterna mellan hennes föräldrar? [...] Kan flickans föräldrar ge henne den stabilitet hon behöver? Är flickan och hennes föräldrar i behov av stödinsatser och i så fall i vilken form?" (U44). Det finns även exempel på att fokus på våldet kan falla bort i frågeställningar eftersom utredaren, det gäller såväl privata konsulter som anställda socialsekreterare, i sju fall i stället fokuserar på föräldrars *missbruk*, *psykiska ohälsa* eller *kriminalitet*. Ett exempel rör en fyraåring där orosanmälan handlar om att barnet har bevittnat våld. Utredningens frågeställningar är i stället: "Hur ser flickans föräldrars alkoholkonsumtion ut? Hur påverkar den flickan? Hur påverkas flickan av de konflikter som förekommer i hemmet?" (U39).

Fokus på våldsutsatthet kan även förloras senare under utredningsprocessen. I följande exempel kom fokus att riktas mot barnets *beteende* i stället för utsatt-

het: Skolpersonal anmälde att en pojke uttryckt att han blev slagen av sin pappa. Utredaren genomförde "flera samtal med föräldrar" och dokumenterade: "Föräldrarna berättar att de har bekymmer med [barnet] då skolan ofta klagat på hans beteende" (U8). Att våld i vissa fall har en tendens att "falla bort" i dokumentationen under utredningsprocessen och att fokus riktas mot något annat, framkommer även i en intervju med en chef om dennes erfarenheter som arbetsledare:

Jag måste tyvärr säga att jag tog del av utredningar där det saknades viktig information om barn exempelvis när det saknas utredning om våld, vilket finns i orosanmälan. Våldet hanteras i förhandsbedömningen men sedan faller det bort under pågående utredningar. Det kan finnas i journalanteckningen men inte i utredningen under analys och bedömning. (Enhetschef 1)

Som framkommit av analyserna av barnavårdsutredningar och citatet från chefsintervjun kan uppgifter om våld i orosanmälningar falla bort i dokumentationen under utredningsprocessen. De kan saknas redan vid formuleringen av frågeställningar. De kan också falla bort senare under utredningsprocessen när utredaren ska dokumentera analys och bedömning av barnets behov av stöd och/eller skydd.

Hur kommer barnen till tals?

Följande avsnitt har fokus på hur de berörda barnen kommer till tals under socialtjänstens handläggning av barnavårdsutredningar som har initierats av orosanmälningar som innehåller uppgifter om våld. Analysen visar att de barn som var i fokus för barnavårdsutredningarna kom till tals i enskilda samtal i cirka 43 procent av fallen, se tabell 3. Några barn (11 procent) kom till tals eller blev observerade i samband med möte tillsammans med en förälder som inte var uppgiven våldsutövare. I 34 procent av utredningarna genomfördes varken enskilt barnsamtal, samtal med barn tillsammans med förälder (som inte var uppgiven våldsutövare) eller observation av barnet. Det senare gällde en högre andel utredningar genomförda av privata konsulter (41 procent) än anställda socialsekreterare (26 procent). Ett sådant exempel handlar om en 13 år gammal pojke. Orosanmälan inkom från skolan om att pojken utsattes för våld av föräldrarna. I detta fall valde socialtjänstens utredare att inte prata med barnet med motiveringen att pojken hade en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och att det fanns flera professionella som hade kontakt med honom: "Pojken har ADHD och medicinerar för det [...] det finns många personer som arbetar för att pojken ska ha det bra och i detta sammanhang kändes det inte motiverat att träffa pojken" (U22). Detta val innebär att barnets perspektiv faller bort medan utredaren lyssnar på de vuxna, i det här fallet föräldrarna som i orosanmälan var de uppgivna våldsutövarna. Det kan noteras att utredaren i detta exempel hänvisar till sina egna känslor i bedöm-

ningen, snarare än till sakliga argument – det *kändes* inte motiverat att träffa barnet. I ett annat exempel genomfördes barnsamtal med en 11-årig flicka, men under samtalet som ägde rum i familjens hem var flickans pappa med i rummet, trots att utredningen hade initierats efter en anmälan om våld mot barnets syskon från pappan (U35).

Tabell 3. Kommer barnen till tals? (n = 70)

Typ av samtal	Utredning av konsult Antal (procent)	Utredning av anställd socialsekreterare Antal (procent)	Totalt Antal (procent)
Enskilt samtal med barnet	17 (44)	13 (42)	30 (43)
Samtal med barnet tillsammans med förälder som ej var uppgiven våldsutövare	2 (5)	6 (19)	8 (11)
Inget enskilt samtal med barnet men observation i samband med möte med förälder	4 (10)	4 (13)	8 (11)
Inget enskilt samtal med barnet eller observation	16 (41)	8 (26)	24 (34)
Totalt	39	31	70 (100)

Vilka var då hindren när enskilda samtal med barn inte genomfördes av socialtjänsten? Utifrån vad som framkommer i det analyserade materialet kunde det röra sig om barns låga ålder eller barns funktionsnedsättning, som gjorde att utredaren inte bedömde att samtal kunde eller var lämpligt att genomföras. I andra fall kunde handläggaren välja bort barnsamtal då sådana inte bedömdes vara nödvändiga: "Utredaren bedömer att [barnet] inte behöver utsättas för utredningssamtal utifrån att föräldrarna tar den hjälp som de behöver" (U20): "Det har bedömts att det inte varit för barnets bästa att ha barnsamtal då informationen har samlats in genom föräldrarna" (U32). I de här exemplen har fokus riktats mot föräldrarnas perspektiv och behov snarare än barnens. I andra fall var det någon annan berörd aktör som valde bort barnsamtal. Det kunde vara barnet som (enligt en förälder) inte ville tala med en ny utredare efter att ha samtalat med en handläggare under förhandsbedömningen: "Modern uppger att [barnet] redan talat om allt för socialtjänsten och inte vill träffa någon ny" (U7). Andra barn ville, enligt utredare, ha sina föräldrar med under samtalet: "[Barnet] vill ha med sina föräldrar i samtalsrummet" (U9). Det finns även exempel på att barnets föräldrar förhindrade att enskilda samtal mellan barn och utredare kom till stånd: "Föräldrarna avbokar samtalet" (U45); "[Förälder] samtycker inte till att barnet samtalar ensam med socialsekreteraren" (U50).

Barns aktörskap

Det kan betraktas som något paradoxalt att socialtjänsten i vissa fall valt bort att genomföra barnsamtal eftersom det i många fall framgår att barnen visat aktörskap. Många orosanmälningar hade initierats efter att barnen hade berättat om våld för professionella i skolan, för polisen, hälso- och sjukvården eller någon anhörig. När barnen kom till tals i barnavårdsutredningarna framkom i flera fall viktiga uppgifter om deras situation. Det finns exempel på barn så unga som fyra år som berättat om upplevelser av att bevittna våld (U39). Barn som kom till tals kunde berätta om våldet och om sina upplevelser, känslor, mående samt egna önskemål:

Flickan uppger att våldet har pågått länge. (Flicka 17 år, U17)

Flickan säger att hon mår dåligt, det är jobbigt i skolan, svårt att träffa människor, skolkar för att hon inte orkar gå till skolan. (Flicka 10 år, U62)

Det är pojkens önskan att få bo kvar vid HVB-hemmet tills han kan flytta till eget boende. (Pojke 15 år, U41)

Det finns enstaka exempel på att barnen har fått möjlighet att läsa dokumentationen av sina samtal med socialtjänstens utredare och därefter "korrigerar något" av innehållet i utredningen (U62). Det visar vikten av att barn får komma till tals och även får möjlighet till återkoppling efter samtal.

Socialtjänstens insatser

Hur vanligt var det då att barn och/eller föräldrar fick någon form av insats efter avslutad barnavårdsutredning i fall där orosanmälan innehöll uppgifter om våld? 23 av 70 utredningar (33 procent) ledde till insats, i de flesta fall (17) till någon form av öppenvårdsinsats. Det var en högre andel barnavårdsutredningar gjorda av anställda socialsekreterare som ledde till insats (39 procent) än sådana som hanterades av privata konsulter (28 procent). Det var vanligast med olika former av föräldra- och familjestöd, vilka kan ha olika benämningar i kommunerna, exempelvis familjebehandling eller råd och stöd. Öppenvårdsinsatserna var oftast riktade till föräldrarna. Ibland riktades insatsen till båda föräldrarna trots att barnavårdsutredningen handlade om oro för att den ena föräldern utsatt barnet för våld. I en barnavårdsutredning, där en åttaårig pojke berättat om våld från sin pappa, bedömde socialtjänstens utredare att "[föräldrarna] behöver hitta strategier för att sätta gränser och hantera konflikter kring [barnet]" (U17). Men det fanns även exempel på att insatsen riktades specifikt mot våldsutövaren för att förbättra dennes föräldraförmåga (U26). Sju barnavårdsutredningar ledde till placering utanför hemmet, tre barn kom till familjehem, medan

övriga placerades i hem för vård eller boende (HVB) eller skyddat boende. Två av de senare barnen placerades tillsammans med föräldrar.

För ytterligare 12 barn föreslog socialtjänsten insatser men föräldrarna, och i något fall barnet, tackade nej. Socialtjänsten föreslog i flera fall familjestöd eller föräldrakurs som föräldrarna tackade nej till. Socialtjänsten bedömde att det i dessa fall inte fanns skäl för omhändertagande enligt lagen om vård av unga. I tre fall fanns en tydlig oro för barnen då socialtjänsten föreslog placering på utredningshem eller HVB, vilket föräldrarna dock motsatte sig. Uppgivna skäl till att tacka nej till insats kunde vara att föräldrarna såg det som negativt att fler personer skulle vara inkopplade eftersom de önskade kontinuitet för barnet och redan hade annan stödkontakt inom vården (U22); att föräldern hade dåliga erfarenheter sedan tidigare av föreslagen insats (U62); att förälder eller ungdom önskade annan form av hjälp som socialtjänsten i de aktuella fallen inte kunde hjälpa till med, såsom bostad och/eller ekonomisk hjälp (U25, U45).

Sammanfattande analys och diskussion

Artikeln bygger på analyser av socialtjänstens hantering av barnavårdsutredningar som inletts efter orosanmälningar som innehåller uppgifter om barns våldsutsatthet. Uppgifter om våld var vanligt förekommande i orosanmälningar som ledde till barnavårdsutredning i de kommuner som ingår i studien. Vanligast var uppgifter om våld mot barnets mamma och våld mot barnet. Samtidigt var det även en hög andel orosanmälningar som handlade om våld mot syskon. Att som barn bevittna våld mot syskon är en utsatthet som behöver uppmärksammas mer. För de berörda barnen kan det leda till försämrad psykisk hälsa och känslomässiga problem (Tucker m.fl., 2021). När våldet var riktat mot det barn som var i fokus för orosanmälan handlade det i de flesta fall om fysiskt våld. Att barnavårdsutredningar vid våldsutsatthet ofta innehåller uppgifter om fysiskt våld mot barn visar även Mattsson (2017), vilket kan handla om att det psykiska våldet tenderar att vara svårare att fånga upp. En stor andel orosanmälningar kom från polisen. Det kan förklaras av att barn som har bevittnat våld betraktas som brottsoffer och har rätt till stöd (SoL 5 kap. 11 §). Polisen har skyldighet att anmäla till socialtjänsten när de möter barn som upplever våld i nära relation. Resultaten ger indikation på att det har skett en *förändring* av praktiken under senare tid avseende benämningen av den problematik som uppges i orosanmälningar och barnavårdsutredningar, där våld har synliggjorts på ett tydligare sätt. Tidigare har våldsproblem ofta kategoriserats under rubriken "konflikter i familjen", en rubrik som kan rymma olika problembeskrivningar, såsom relationsproblem mellan föräldrar, relationsproblem mellan barn och föräldrar samt våld i familjen (Östberg, 2010).

Att en så stor andel barnavårdsutredningar hade inletts på grund av orosanmälningar om våld behöver inte bero på en ökning av våld, utan kan handla om ett förändrat fokus inom socialtjänsten. Men även om barnavårdsutredning inleds är det inte säkert att berörda barn får relevant stöd och skydd. Det kan bero på flera saker. Studien visar att uppgifter om våld som förekommer i orosanmälningar kan falla bort i dokumentationen under utredningsprocessen och att fokus i utredningen riktas mot något annat (jfr Mattsson, 2017). För det första kan det ske genom utredarens sätt att formulera de frågeställningar som ska styra barnavårdsutredningen. Det finns många exempel på att ordet våld inte finns med i frågeställningarna trots att det fanns i orosanmälan. Det finns därmed en risk att negligera oro för barns våldsutsatthet. En möjlig tolkning är att utredare är måna om att skapa en god relation till föräldrarna för att de ska samtycka till insats om barnet har behov av det (jfr Mattsson, 2017).

För det andra kan fokus på våld falla bort genom att uppgifter om våld från en person mot en annan omformuleras till "konflikter", "bråk" eller "meningsskiljaktigheter" mellan två personer, det vill säga här finns även *kontinuitet* över tid. För det tredje kan våldet falla bort ur fokus under utredningsprocessen genom att de personer som enligt orosanmälan var våldsutsatta eller hade upplevt/bevittnat våld mot närstående inte alltid kommer till tals under trygga former. Det blir problematiskt och visar en bristande medvetenhet om de begränsade möjligheterna att tala om våldserfarenheter när våldsutövaren finns med i rummet under samtalet. Utredare behöver ha förståelse för våldets konsekvenser för den som blir utsatt. De behöver ha kunskap om våld för att kunna ställa rätt frågor. De behöver ha förmåga att möta våldsutsatta och lyssna på deras berättelser. Det är svårt att berätta om våld i nära relationer. De professionella behöver visa att de är beredda att lyssna. Det kräver samtal under trygga former och i de flesta fall mer än ett enstaka samtal.

Studien visar att det var få barn som fick någon insats från socialtjänsten. En tredjedel av barnavårdsutredningarna i våldsärenden ledde till insats. Det är en betydligt lägre andel insatser än vid barnavårdsutredningar generellt. Östberg (2010) fann att 67 procent av de barn som utreddes fick någon insats. Bergman m. fl. (2022) fann att 52 procent ledde till insats. Resultatet i den här studien stämmer dock väl överens med en nyligen genomförd studie om barnavårdsutredningar inledda på grund av uppgifter om våld (Persdotter & Andersson, 2020) där 31 procent av utredningarna ledde till insats. En kartläggning av 65 barnavårdsutredningar, inledda år 2012 och 2013 efter orosanmälningar om att barn bevittnat våld mellan barnets föräldrar (inklusive styvföräldrar), visade att 32 procent ledde till insats (SOU 2016:19, s. 223).

Den här studien visar att när socialtjänsten beslutade om insats riktades den oftast till föräldrarna. Den vanligaste insatsen var familjebehandling eller föräldrastöd. Även dessa resultat överensstämmer med undersökningen av Persdotter och Andersson

(2020). Det var i stort sett endast när barnen placerades utanför hemmet som insatsen riktades direkt till dem. Trots att många barn visat aktörskap och berättat om våldet för någon i sin omgivning, förblev många barn i denna studie ohörda i utredningarna. När barn inte erkänns som aktörer under processen riskerar åtgärderna att bli därefter, det vill säga inte anpassade efter barnen. En av de i studien intervjuade cheferna beskriver att socialtjänstens medarbetare "har andra ögon idag" och menar att handläggarna har ett ökat fokus på våld och en ökad kunskap och förståelse för hur barn påverkas av våld. Studien ger dock indikation på brister i barnavårdsutredningars *process* i och med att många barn som kan ha varit våldsutsatta inte kommer till tals under trygga former samt brister i barnavårdsutredningars *substans* i och med att uppgifter om våld har en tendens att falla bort i dokumentationen medan fokus riktas mot något annat genom omformuleringar. Sammantaget visar studien ännu ett exempel på professionellas diskretionära utrymme och på osäkerhet och oförutsägbarhet för de barn som befinner sig i en beroendeposition (jfr Lipsky, 1977; Grimen & Molander, 2008; Johansson, 2007). Studien visar också exempel på föräldrars maktposition i relation till de berörda barnen i och med att föräldrarna i flera fall haft möjlighet att säga nej till enskilda barnsamtal och till de insatser som socialtjänsten har bedömt att det finns behov av.

Avslutningsvis indikerar studien att det finns skillnader mellan utredningar genomförda av privata konsulter och anställda socialsekreterare när det gäller barns delaktighet och i vilken mån utredningar ledde till insats (jfr Bergman m.fl., 2022). Det kan dels förstås mot bakgrund av tidigare forskning där socialchefer har beskrivit en bristande kvalitet i många konsultutredningar, vilka kunde beskrivas som dåliga, halvfärdiga, felaktiga eller ytliga (Arnesson m.fl., 2021). Det kan även förstås mot bakgrund av konsulter arbetsvillkor, eftersom de förväntas genomföra många utredningar under kort tid, vilket ställer krav på effektivitet och tempo. I intervjuer genomförda i forskningsprojektet framkommer från såväl chefer som konsulter att konsulterna förväntades "beta av" högar av barnavårdsutredningar som blivit ligande (Bergman m.fl., 2022; Arnesson m.fl., 2023). Socialtjänstens användning av privata konsulter i praktiken för arbetet med barnavårdsutredningar är ett angeläget ämne för vidare studier. Att barnavårdsutredningar håller hög kvalitet har betydelse för barns möjlighet att få stöd och skydd i utsatta situationer, som exempelvis våldsutsatthet.

Referenser

- Arnesson, K., Bergman, A-S. & Järkestig Berggren, U. (2021) Ett nödvändigt ont: en kartläggning av omfattningen av privata aktörer som genomför barnavårdsutredningar i Sverige. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (2): 129–144.
- Arnesson, K., Järkestig Berggren, U. & Bergman, A-S. (2023) ”Man får inte ta någon genväg in i konsultarbetet”: en studie om privata konsulter som genomför barnavårdsutredningar inom svenska socialförvaltningar. *Arbetsmarknad och Arbetsliv*, 29(2): 26–44.
- Bergman, A-S., Arnesson K. & Järkestig Berggren, U. (2022) Child protection investigations by private consultants or municipally employed social workers: what are the differences for children? *Journal of Social Work*. doi:10.1177/14680173221109710
- Beronius, M. (1991) *Genealogi och sociologi: Nietzsche, Foucault och den sociala analysen*. Stockholm/Steag: B. Östlings bokförlag Symposion.
- Cocozza, M. (2007) *The parenting of society: a study of child protection in Sweden from report to support*. Diss. Linköpings universitet.
- Damman, J., Johnson Motoyama, M., Wells, S. & Harrington, K. (2020) Factors associated with the decision to investigate child protective services referrals: a systematic review. *Child & Family Social Work*, 25(4): 785–804. doi: 10.1111/cfs.12755
- Eriksson, M., Hultmann, O. & Svensson, E. (2020) *Barn som upplever våld: att stödja barn och bedöma föräldrars omsorgsförmåga*. SKR.
- Friis, E. (2003) *Sociala utredningar om barn. En rättssociologisk studie av lagstiftningens krav, utredningarnas argumentationer och konsekvenser för den enskilde*. Diss. Lunds universitet.
- Gordon, L. (2002) *Heroes of their own life: the politics and history of family violence: Boston 1880–1960*. Urbana och Chicago: University of Illinois Press.
- Grimen, H. & Molander, A. (2008) Profesjon og skjønn. I: A. Molander & L.I. Terum (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heimer, M., Näsman, E. & Palme, J. (2018) Vulnerable children’s rights to participation, protection, and provision: The process of defining the problem in Swedish child and family welfare. *Child & Family Social Work*, 23(2): 316–323. <https://doi.org/10.1111/cfs.12424>
- Hollander, A. (1985) *Omhändertagande av barn: en studie av barnavårds mål vid förvaltningsdomstolarna åren 1974, 1977 och 1982*. Diss. Umeå universitet.
- HSLF-FS 2022:39 *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*.
- Hultman, E. (2013) *Barnperspektiv i barnavårdsutredningar: med barns hälsa och barns upplevelser i fokus*. Diss. Linköpings universitet.
- Hydén, M. (1995) *Kvinnomisshandel inom äktenskapet: mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm: Liber.
- Hydén, M., Gadd, D. & Grund, T. (2020) Role of narrative and social networks in thwarting violence and sexual abuse in young people’s lives. *The British Journal of Social Work*, 50(7): 2172–2190. doi:10.1093/bjsw/bcz114
- Jernbro, C., Landberg, Å. & Thulin, J. (2023) *Våld mot barn 2022: en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Johansson, R. (2007) *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Lund: Arkiv förlag.
- Järkestig Berggren, U., Arnesson, K. & Bergman, A-S. (2021) The take-off for private consultants in child protection investigations: how did Sweden get here? *The British Journal of Social Work*, 51(4): 1463–1481. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab053>

- Kalin, T., Persdotter, B., Ahlgren, T. & Gerdner, A. (2022) How do child welfare referrals in Sweden match children's self-reporting of severe exposure? *Child & Family Social Work*, 27(2): 100–111. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1111/cfs.12856>
- Korkmaz, S. & Överlien, C. (2020) Responses to youth intimate partner violence: the meaning of youth-specific factors and interconnections with resilience. *Journal of Youth Studies*, 23(3): 371–387. doi: 10.1080/13676261.2019.1610557
- Leviner, P. (2011) *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*. Diss. Stockholm: Jure.
- Linell, H. (2017) *Child protection through an abuse-focused lens: adolescent victimization and Swedish social services responses*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.
- Lipsky, M. (1977) Towards a theory of street-level bureaucracy. I: D.H. Willis & M. Lipsky (red.) *Theoretical perspectives on urban politics*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Lundquist, L. (2001) *Medborgardemokratien och eliterna*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundström, T. (1993) *Tvångsomhändertagande av barn: en studie av lagarna, professionerna och praktiken under 1900-talet*. Diss. Stockholms universitet.
- Lundström, T. & Sallnäs, M. (2019) Barnskyddets innersta kärna: om tvångsplaceringar som motiveras av barns hemförhållanden. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 26(3–4): 283–302.
- Mattsson, T. (2002) *Barnet och rättsprocessen: rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Diss. Lund: Juristförlaget.
- Mattsson, T. (2017) *Våld i barnavårdsutredningar: om socialtjänstens ansvar och viljan att veta*. Malmö: Gleerups.
- Nilsson, D. & Svedin, C. (2017). *Kunskapsöversikt om stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp och fysisk misshandel*. Linköpings universitet.
- Persdotter, B. & Andersson, M. (2020) *SAVE – support and protection against violence, on equal terms for all children: ett forsknings- och utvecklings-projekt om barnavårdsutredningar vid anmälan om misstänkt våldsutsatthet*. FoU Välfärd Värmland.
- Pettersson, G. (2006) Närvarande mödrar och tillräckligt frånvarande fäder: om socialtjänstens bedömningar av föräldrars omsorg. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (1): 51–65.
- Ponnert, L. (2007) *Mellan klient och rättssystem: tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. Diss. Lunds universitet.
- Ravi, K. & Casolaro, T. (2018) Children's exposure to intimate partner violence: a qualitative interpretive meta-synthesis. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 35(3): 283–295. <https://doi.org/10.1007/s10560-017-0525-1>
- Sandberg, L. (2016) Being there for my grandchild: grandparents' responses to their grandchildren's exposure to domestic violence. *Child & Family Social Work*, 21(2): 136–145.
- SFS 1949:381 Föräldrabalk.
- SFS 1990:52 Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.
- SFS 2001:453 Socialtjänstlag.
- SFS 2012:776 Lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
- SFS 2018:1197 Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.
- SFS 2022:2043 Lag om ändring i brottsbalken (1962:700).
- Socialstyrelsen (2012) *Anmälningar till socialtjänsten om barn och unga: en undersökning om omfattning och regionala skillnader*.
- Socialstyrelsen (2022) *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021: uppföljning och analys av utvecklingen*.
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.
- SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag: betänkande av Barnrättsutredningen.

- Sundell, K., Egelund, T., Andrée Löfholm, C. & Kaunitz, C. (2007) *Barnavårdsutredningar: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Gothia.
- Tucker, C.J., Finkelhor, D. & Turner, H. (2021) Exposure to parent assault on a sibling as a childhood adversity. *Child Abuse & Neglect*, (122): 1–8. doi: 10.1016/j.chiabu.2021.105310
- Wiklund, S. (2006) Barnavårdsinsatser: en studie av kommunala skillnader. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (3): 244–259.
- Åsbrink, P. (2019) *Att dokumentera socialtjänstens insatser för barn och unga: aktualiseringar till socialtjänsten i Gävleborg 2018 i jämförelse med perioden 2010–2017*. FoU Vålfärd, 2019:3.
- Östberg, F. (2010) *Bedömningar och beslut: från anmälan till insats i den sociala barnvården*. Diss. Stockholms universitet.
- Östberg, F., Wåhlander, E. & Milton, P. (2000) *Barnavårdsutredningar i sex kommuner: en vinjetstudie*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete, Socialstyrelsen (CUS).